

Študijná príručka: Juhozápadná Ázia

Táto príručka je navrhnutá na preverenie a prehĺbenie vedomostí o geografických, prírodných, politických a kultúrnych aspektoch juhozápadnej Ázie na základe poskytnutých zdrojových textov.

Test s krátkymi odpoveďami

Odpovedzte na nasledujúce otázky v rozsahu 2-3 viet.

1. Opíšte geografickú polohu juhozápadnej Ázie a definujte jej hranicu s Afrikou.
2. Vysvetlite geologickú príčinu častých zemetrasení na polostrove Malá Ázia.
3. Charakterizujte dve hlavné podnebné oblasti v regióne juhozápadnej Ázie.
4. Čo je Mezopotámia a aký je jej význam z hľadiska vodstva a osídlenia?
5. Opíšte politické a demografické rozdelenie ostrova Cyprus.
6. Aké kľúčové modernizačné reformy zaviedol Mustafa Kemal Atatürk v Turecku?
7. Vysvetlite význam mesta Jeruzalem a uveďte, pre ktoré tri náboženstvá je posvätné.
8. Definujte pojem „vádí“ a uveďte, v akých oblastiach sa tieto útvary nachádzajú.
9. Vymenujte päť pilierov náboženstva islam, ktoré sú záväzné pre každého moslima.
10. Ktorá nerastná surovina je základom hospodárstva väčšiny štátov Arabského polostrova a aká medzinárodná organizácia združuje jej producentov?

Kľúč správnych odpovedí

1. Juhozápadná Ázia je oblasťou spájajúcou tri svetadiely: Áziu, Európu a Afriku. Hranicu s Afrikou tvorí Sinajský polostrov, Suezský prieplav a Červené more.
 2. Polostrov Malá Ázia leží na strete litosférických dosiek. Pohyb týchto dosiek spôsobuje v tejto oblasti časté zemetrasenia.
 3. Región sa delí na subtropickú oblasť pri Stredozemnom mori s horúcimi letami a miernymi zimami a na suchú tropickú oblasť na Arabskom polostrove s extrémne suchým podnebíom a teplotami okolo 45 °C. Južná časť polostrova je slabo zasiahnutá monzúnovým prúdením.
 4. Mezopotámia je úrodná oblasť vytvorená riekami Eufrat a Tigris, ktoré tvoria spoločnú deltu do Perzského zálivu. Táto oblasť je vďaka úrodnosti vhodná pre poľnohospodárstvo a jej brehy a delta patria k najhustejšie osídleným častiam regiónu.
 5. Ostrov Cyprus je rozdelený na európsku (grécku) a ázijskú (tureckú) časť. Na juhu sa nachádza Cyperská republika, obývaná prevažne cyperskými Grékmi a je členom EÚ. Na severe leží Severocyperská turecká republika, uznávaná iba Tureckom, kde žijú Turci.
 6. Mustafa Kemal Atatürk presídlil hlavné mesto z Istanbulu do Ankary, zrušil islam ako štátne náboženstvo a zaviedol latinku namiesto arabského písma. Taktiež udelil volebné právo ženám a zaviedol povinnú školskú dochádzku pre deti.
 7. Jeruzalem je najľudnatejšie a hlavné mesto Izraela, ktoré je posvätné pre tri veľké svetové náboženstvá: judaizmus, kresťanstvo a islam. Pre židov je najvýznamnejším pútnickým miestom Múr nárekov.
 8. Vádí sú občasné rieky, ktoré sa nachádzajú v púštnych oblastiach. Voda sa v nich objavuje len zriedka, zvyčajne po občasných dažďoch.
 9. Päť pilierov islamu sú: vyznanie viery (vera v jedného boha Allaha), modlitba (päťkrát denne smerom k Mekke), almužna pre chudobných, pôst počas mesiaca ramadán a veľká púť do Mekky aspoň raz za život.
 10. Základom hospodárstva je ropa, ktorej najväčším producentom v regióne je Saudská Arábia. Svetoví producenti ropy sú združení v Organizácii krajín vyvážajúcich ropu (OPEC), ktorá má sídlo vo Viedni.
-

Námety na esej

1. Porovnajzte prírodné podmienky (povrch, podnebie, vodstvo, rastlinstvo) polostrova Malá Ázia a Arabského polostrova na základe informácií v texte.
2. Diskutujte o úlohe náboženstva (islam, judaizmus, kresťanstvo) pri formovaní kultúry, spoločnosti a politiky v juhozápadnej Ázii s použitím konkrétnych príkladov štátov a posvätných miest spomenutých v texte.
3. Analyzujte hospodárske stratégie krajín juhozápadnej Ázie, pričom sa zamerajte na rozdiely medzi štátmi závislými od exportu ropy a tými, ktoré sa spoliehajú na cestovný ruch, priemysel alebo poľnohospodárstvo.
4. Opíšte historické a pretrvávajúce konflikty spomenuté v texte (napr. arabsko-izraelské vojny, občianske vojny v Sýrii a Jemene, konflikt o Náhorný Karabach) a zhodnotte ich dopad na región.
5. Na základe poskytnutých opisov jednotlivých štátov rozoberte rozmanitosť politických systémov (republiky, monarchie, federácie) a národnostných identít (napr. Arabi, Turci, Peržania, Kurdi) v juhozápadnej Ázii.

Glosár kľúčových pojmov

Pojem	Definícia
Anatolská plošina	Vnútrozemská plošina na polostrove Malá Ázia ležiaca vo výške okolo 1 000 m n. m.
Arabský polostrov	Najväčší polostrov na Zemi, obmývaný Červeným a Arabským morom, Ománskym a Perzským zálivom.
Bospor	Úžina oddeľujúca európsku a ázijskú časť Turecka, spolu s Marmarským morom a Dardanelami.
Dardanely	Úžina oddeľujúca európsku a ázijskú časť Turecka, spolu s Marmarským morom a Bosporom.
Elbrus	Najvyšší vrch pohoria Kaukaz s nadmorskou výškou 5 642 m n. m. Je to neaktívny stratovulkán.
Eufrat	Najdlhšia rieka Blízkeho východu (2 760 km), ktorá spolu s Tigrisom vytvára úrodnú oblasť Mezopotámie.

Federácia	Štátny útvar zložený z viacerých štátnych celkov, pričom každý z celkov má svoje vlastné úrady.
Islam	Monoteistické náboženstvo založené na viere v jedného Boha (Allah) a zjaveniach proroka Mohameda, spísaných v Koráne. Dominuje v juhozápadnej Ázii.
Judaizmus	Monoteistické náboženstvo, ktoré vzniklo pred 5 000 rokmi na území dnešného Izraela. Verí v jediného Boha (Jahwe) a za hlavného proroka považuje Mojžiša. Je dominantným náboženstvom v Izraeli.
Kaukaz	Hornatá oblasť a pohorie rozprestierajúce sa medzi Čiernym a Kaspickým morom.
Kresťanstvo	Monoteistické náboženstvo spájané s osobou Ježiša Krista, ktoré vzniklo v staroveku na území súčasného Izraela.
Macchia	Krovinaté porasty typické pre oblasť pozdĺž stredomorského pobrežia, ktoré vznikli po odstránení pôvodného subtropického lesa.
Malá Ázia	Polostrov, na ktorom leží ázijská časť Turecka. Nachádza sa na strete litosférických dosiek.
Mezopotámska nížina	Úrodná oblasť vytvorená riekami Eufrat a Tigris, kde okolo roku 3000 pred n. l. vznikli prvé mestské štáty na svete.
Mŕtve more	Najnižšie položené miesto v oblasti (takmer 0,5 km pod hladinou mora) s extrémne vysokou slanosťou (342 g soli na 1 liter vody).
Oáza	Miesto v púštnych oblastiach, kde sa podzemná voda dostáva na povrch, čo umožňuje rastlinstvu, ako sú datľové palmy, rásť.

OPEC	Organizácia krajín vyvážajúcich ropu, ktorá združuje svetových producentov ropy z Ázie, Afriky a Južnej Ameriky.
Perzský záliv	Záliv, ktorý obmýva Arabský polostrov a do ktorého ústia rieky Eufkrat a Tigris. Je to kľúčová oblasť pre ťažbu a transport ropy.
Ropa	Horľavá kvapalina zložená zo zmesi uhľovodíkov, ktorá sa ťaží z hĺbok až 10 km pod zemským povrchom a je kľúčovou nerastnou surovinou regiónu.
Rub al-Chálí	Najväčšia súvislá piesočná púšť na svete, nachádzajúca sa na Arabskom polostrove. Názov v preklade znamená „prázdna štvrtina“.
Sinajský polostrov	Polostrov, ktorý spolu so Suezským prielivom a Červeným morom tvorí hranicu medzi Áziou a Afrikou.
Stratovulkán	Typ sopky, ktorou je aj vrch Elbrus. V staroveku bol nazývaný Strobilus.
Tigris	Rieka, ktorá spoločne s Eufratom vytvára úrodnú oblasť Mezopotámie a spoločnú deltu ústiacu do Perzského zálivu.
Vádí	Občasné rieky, ktoré sa nachádzajú v púštnych oblastiach.
Zakaukazsko	Zníženina medzi pohoriami Veľký a Malý Kaukaz, ku ktorej sa priradujú štáty Arménsko, Azerbajdžan a Gruzínsko.